

کیهان

گاه چندین بلا ناگهان تمام آرامش زندگی انسان را به هم می‌ریزد که او واقعا درمانده می‌شود. مرگ عزیزان، بیماری فرزندان، کمبود مالی، مشکلات اداری و مانند آنها ناگهان چنان آدمی را احاطه می‌کند که گویی همه راه‌ها به روی او بسته شده و در جایی سخت و نامناسب محبوس شده است.

خدا در قرآن، راهکار رهایی از بلایای ناگهانی و محبوس شدن در بلایا را در اخلاص می‌داند که البته باید همراه با شکرگزاری پس از رهایی باشد. پرسش این است که اخلاص و شکر چگونه می‌تواند عامل رهایی باشد؟ حقیقت اخلاص چیست؟ چرا شکر برای عدم تکرار بلایای گوناگون لازم است؟ نویسنده درنوشتر زیر بپریمون این موضوع سخن گفته است.

سنت ابتلا به فتنه‌های سخت

یکی از سنت‌های الهی در دنیا سنت ابتلا به فتنه‌های گوناگون از خیر و شرّ و قدرت و ثروت و فقر و بیماری است.(انبیاء، آیه ۳۵، عنکبوت، آیات ۲ و ۳، بقره، آیات ۱۵۵ و ۱۵۶) بنابراین، این‌گونه نیست که انسان تنها با مصیبت‌هایی چون فقر و نداری و بیماری یا مرگ عزیزان دست و پنجه نرم کند که این‌ها خود مصیبت‌های بزرگی هستند که جز با صبر نمی‌توان از آن عبور کرد؛ البته صبر و تحملی که ریشه در اعتقاد و باور به مالکیت خدا و پروردگاری خدای رحمان و رحیم دارد که انسان را در این ابتلاات به کمال پایسته می‌رساند؛ یعنی علم به اینکه خدای خالق، مالک حقیقی جان ماست و اگر داده یا گرفته همه به حکمت و غایتی است که در آن رحمت موج می‌زند و خدای دانا و توانا با هر گرفتگی یا دادنی بر آن است تا انسان را به مقام خلافت الهی برساند و در بهشت برین ابدی جای دهد.(بقره، آیات ۱۵۵ (۱۵۷)

بخشی از ابتلاات الهی در کوشش فتنه قدرت و ثروت یعنی فرزندان و اموال شکل می‌گیرد.(تغابن، آیه ۱۵)، هر چند که برخی گمان می‌کنند که اینها نشانه کرامت و ارزش‌گذاری انسان است، در حالی که داشتن این‌ها نه نشانه کرامت است و نه فقر و نداری

براساس تعالیم قرآن، سنت ابتلا همه را در بر می‌گیرد و اختصاص به مومن ندارد؛ در حقیقت احاطه امواج بلا از هر سسو برای هر کسی اتفاق می‌افتد و هیچ ارتباطی به کفر و ایمان ندارد؛ هر چند که برای مسلمان و مومن ممکن است براساس «البلاء للوالء؛ بلا برای اهل ولایت»، بیشتر اتفاق افتد، اما این یک سنت الهی ساری و جاری بر انسان و جوامع انسانی است. در این موارد برخی از مسلمانان، وقتی در شرایطی قرار می‌گیرند که همه راه‌ها بن‌بست است و همه بلایا ناگهان بر آنان آوار می‌شود، به سوی خدا می‌روند و مخلصانه او را می‌خوانند و خدا پس از توفان بلایا، کشتی زندگی زده زندگی آنان را به ساحل نجات می‌رساند و دوباره آرامش را به زندگی شان باز می‌گرداند.

نشانه اهانت، بلکه اولاد و مال، فتنه‌ای است که در آن انسان‌ها آزموده می‌شوند تا سره از ناسره و انسان اخلاقی از غیراخلاقی بازشناخته شود و دانسته گردد تا چه اندازه شخص از ثروت و قدرت خوش براهی کمال خود یا دیگران بهره می‌برد.(فجر، آیات ۱۵ تا ۲۰)

خدا در قرآن می‌فرماید امور زندگی دنیوی انسان

قرآن به مسئله معاد و رستاخیز توجه ویژه دارد. به‌قول ظریفی اگر معاد نبود انسان‌ها یکدیگر را می‌دریدند. اگر حیوان برای تغذیه، دیگر جانوران را می‌درد، انسان گاهی برای تفریح و امور بیهوده دیگر، همه چیز را به تباهی و نابودی می‌کشد و حتی به هم‌نوع خود رحم نمی‌کند. بنابراین می‌توان گفت که برای عده‌ای از مردم خداوند و خالقیت او نمی‌تواند نقش بازدارندگی را ایفا کند و تنها مسئله رستاخیز و حسابرسی آن استست که آدمی را از انجام و ارتکاب بسیاری از اعمال باز می‌دارد. بازخوانی مسئله حشر در رستاخیز از نگاه قرآن و فلسفه آن و آثاری که توجه به این واقعیت در زندگی انسان به‌جا می‌گذارد موضوع این مقاله است.

اصطلاح قرآنی حشر

هر چند که حشر در لغت به معنای جمع کردن(لسان‌العرب، ابن منظور، ج ۳، ص ۱۸۴)، خارج

این‌گونه سامان یافته که قبل و بعد هر مصیبتی، بلکه حتی همراه آن، رحمت الهی است و انسان در همان اوج گرفتاری به انواع مصیبت‌های تلخ، در کنف حمایت رحمانت الهی است؛ زیرا خدا انسان را برای رحمت خلق کرده است.(شجر، آیات ۵ و ۶؛ هود، آیه ۱۱۹) پس او در زمانی که از هر سو در احاطه بلایای گوناگون است و گمان می‌کند که از رحمت الهی دور افتاده در همان حال باید بداند که تحت رحمت رحمانی است؛ زیرا فرصت‌ها از دل تهدیدها بیرون می‌آید و انسان اصولا در درون فتنه و کوره آتشین بلایا و ابتلاات الهی است که ساخته می‌شود و توانایی‌ها و قوای باطنی‌اش ظهور می‌کند و به رشد و کمال می‌رسد و در مقام خلافت الهی قرار می‌گیرد.

درماندگان در احاطه بلایای گوناگون

از نظر قرآن، کشتی زندگی انسان در بیشتر موارد با باد موافق (ریح طیب) در حرکت است و همه چیز بر وفق مراد بوده و هیچ مشکلی نیست؛ اما بر اساس سنت ابتدای الهی، ناگهان توفانی شدید(ریح عاصف) بر می‌خیزد که کشتنی انسان را نه به تلاطم بلکه به

اخلاص

راه‌رهایی از بلایای سهمگین

وارونگی سوق می‌دهد. ناگهان این کشتی توفان زده در همه سو با امواج سهمگین بلایا مواجه می‌شود و در این حال وارونه شدن و غرق شدن آن بر اساس محاسبات عادی و معمولی یقینی و صد در صد است. این‌گونه است که شخص به هر سو می‌نگرد، موجی از بلایا و مصیبت است که به سوی او در حرکت است و امواج سهمگین بلایا او را چنان احاطه کرده که هیچ

راه‌گریزی ندارد، بلکه می‌توان گفت که این گرداب بلایا است که دور او می‌چرخد و می‌گردد و او را رها نمی‌سازد. در این موارد شخص چون دیگر نمی‌تواند به اسباب ظاهری تکیه کند، اگر اعتقاد به خدا داشته باشد، به او متوسل می‌شود و تنها او را می‌بیند که می‌تواند دادرس و فریادرس او باشد.

کردن همه موجودات است. این عمل زمانی رخ می‌دهد که همه نظام آسمان‌ها و زمین فروپاشیده باشد و دوباره نظام دیگری پدیدار شود.

برای بسیاری از مردمان، اندیشه درباره حشر و رستاخیز دشوار است و گاه حتی در امکان آن تشکیک می‌کنند. از این رو خداوند در آیه ۷۹ سوره مؤمنون و آیه ۲۴ سوره ملک به امکان حشر می‌پردازد و با اشاره به آفرینش آغازین بشر از زمین و دیگر جنبندگان و زمین و آسمان‌ها با این عظمت و شکوه، نه تنها امکان حشر و اجتماع را ثابت می‌داند بلکه در آیه ۲۹ سوره

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

از نظر قرآن حشر به سوی خداوند، نشانه‌ای از حقانیت آفرینش و راه نداشتن بیهودگی در آن است(انعام آیات ۷۲ و ۷۳) زیرا اگر معاد و حشر نباشد زندگی دچار بیهودگی می‌شود و معنای خود را از آنها را می‌دهد.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

کشتی وجود او غرق خواهد شد و هیچ راه نجاتی نیست، در این حالت است که معتقدان، فریاد کمک خواهی و الفوت به آسمان بلند می‌کنند و خدا را به نجات و رهایی می‌خوانند. آنان مخلصانه وارد می‌شوند و چون مضطربند و به کمال خلوص رسیده‌اند، خدا نیز پاسخ آنها را می‌دهد.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

کشتی وجود او غرق خواهد شد و هیچ راه نجاتی نیست، در این حالت است که معتقدان، فریاد کمک خواهی و الفوت به آسمان بلند می‌کنند و خدا را به نجات و رهایی می‌خوانند. آنان مخلصانه وارد می‌شوند و چون مضطربند و به کمال خلوص رسیده‌اند، خدا نیز پاسخ آنها را می‌دهد.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

کشتی وجود او غرق خواهد شد و هیچ راه نجاتی نیست، در این حالت است که معتقدان، فریاد کمک خواهی و الفوت به آسمان بلند می‌کنند و خدا را به نجات و رهایی می‌خوانند. آنان مخلصانه وارد می‌شوند و چون مضطربند و به کمال خلوص رسیده‌اند، خدا نیز پاسخ آنها را می‌دهد.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

کشتی وجود او غرق خواهد شد و هیچ راه نجاتی نیست، در این حالت است که معتقدان، فریاد کمک خواهی و الفوت به آسمان بلند می‌کنند و خدا را به نجات و رهایی می‌خوانند. آنان مخلصانه وارد می‌شوند و چون مضطربند و به کمال خلوص رسیده‌اند، خدا نیز پاسخ آنها را می‌دهد.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

معارف

Maarefkayhan@Kayhan.ir

امام صادق علیه‌السلام:

عمل خالص عملیست که نخواستی برای آن عمل از طرف هیچ کس غیر از خدای بزرگ ستایش شوی

اصول کافی، باب الاخلاص، ج ۴

مجتبی مولایی

سهمگین

این‌گونه است که همانند غریق که هیچ چیزی در کران تا کران دریا نمی‌بیند و نمی‌داید، به خدا توسل می‌جوید و خدایا! کردن او خالصانه و مخلصانه است. (یونس، آیات ۲۲ و ۲۳)

از نگاه قرآن، بسیاری از مردم در این شرایط متوسل به خدا می‌شوند؛ زیرا هیچ وسیله و ابزاری جز خدا نمی‌یابند، آنان با تمام خلوص می‌گویند که اگر از این وضع سخت و بحرانی نجات یابند شاکر خدا شمرده و دیگر بنده غیر نمی‌شوند؛ اما تنها شماری اندک هستند که پس از نجات، به قول و وعده‌شان به خدا عمل می‌کنند؛ زیرا به تعبیر قرآنی، «قلیل من عبادی الشکور»؛ اندکی از بندگانش شکور هستند»(سبأ، آیه ۱۳)، و این کمال ناپولنمردی نسبت به خداست که انسان پس از آنکه از بلایا نجات یافت و اصطلاحا حشر از پل گذشت همه چیز را فراموش کند و به روال سابق خود برگردد و خدا را از یاد ببرد.(یونس، آیات ۲۲ و ۲۳؛ لقمان، آیه ۳۲؛ عنکبوت، آیه ۶۵)

بنابراین، سنت الهی ابتلاء بر این است که هر از گاهی انسان گرفتار گرداب‌های خطرناک و امواج سهمگین زندگی شود تا جایی که گمان بر این باشد، که کشتی وجود او غرق خواهد شد و هیچ راه نجاتی نیست، در این حالت است که معتقدان، فریاد کمک خواهی و الفوت به آسمان بلند می‌کنند و خدا را به نجات و رهایی می‌خوانند. آنان مخلصانه وارد می‌شوند و چون مضطربند و به کمال خلوص رسیده‌اند، خدا نیز پاسخ آنها را می‌دهد.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

در قیامت انسان‌ها گروه گروه محشور می‌شوند و این گروه‌ها به شکل منظم و سازماندهی شده می‌باشند. برخی از مردمان که اعراض کنندگان از یاد خداوند بودند به شکل کور و برخی دیگر از ایشان که گمراه بودند به صورت واژگون و کر و کور و لال محشور می‌شوند و تبیین متقین هستند که با تجلیل و اکرام ویژه در قیامت محشور خواهند شد.

علی بوری ا

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در مسیر کمالی حرکت دهد. از میان بردن شک و شبهات نسبت به معاد و حشر، گامی اساسی برای قرار گرفتن انسان در مسیر کمال و اعمال و رفتار نیک و اخلاقی است و گاه همانند چوب و چماق‌انداز عمل می‌کند تا انسان‌ها از ردایل پرهیز کنند.

افرادی که در زمان بحران بلایا و احاطه کامل آن، دست به دامن خدا شدند و مخلصانه دعا کردند، به دو دسته تقسیم می‌شوند: شاکرانی که در قول و فعل شکرگزار هستند؛ و ناسپاس‌هایی که اصلا دوران بحران یادشان می‌رود و به کفر و کفران می‌پردازند و تجاوز گری پیشه می‌کنند.

بحران یادشان می‌رود و به کفر و کفران می‌پردازند و بغی و تجاوزگری پیشه می‌کنند.(همان)

خدا در قرآن، به این نکته توجه می‌دهد که سختی و آسانی در زندگی دنیوی امری بر اساس سنت و قوانین الهی است. از همین رو، در تشبیه زندگی به این نکته توجه می‌دهد که زندگی دنیوی همانند بارانی است که از آسمان می‌بارد و وقتی به زمین می‌رسد با خاک در می‌آمیزد و گیاه می‌روید که خوراک انسان و جانوران است. اما باید توجه داشت که اولاً آب با خاک مخلوط خواهد شد؛ ثانیاً گیاهی که می‌روید دوام و استمرار ندارد؛ زیرا پس از سرسبزی و زینت و آراستن زمین، ناگهان این گیاهان خشک می‌شوند به طوری گویی اصلا بر روی این زمین گیاهی نبوده است. این زندگی دنیوی استست که همه گونه آراستگی و تباهی با آن آمیخته است. جالب اینکه وقتی همه گمان می‌کنند که این سرسبزی و آراستگی دائمی است، خشک و نابود می‌شود. داستان آرامش در زندگی نیز این‌گونه است که وقتی از همه جا احساس امنیت می‌شود، ناگهان انواع امواج بلا از هر سو و این حالت سخت برای هر کسی اتفاق می‌افتد و هیچ ارتباطی به کفر و ایمان ندارد؛ هر چند که برای مسلمان و مومن ممکن است براساس «البلاء للوالء؛ بلا برای اهل ولایت»؛ بیشتر اتفاق افتد، اما این یک سنت الهی ساری و جاری بر انسان و

از نگاه قرآن، بسیاری از مردم در شرایط ابتلا و طوفانی شدن زندگی شان متوسل به خدا می‌شوند؛ زیرا هیچ وسیله و ابزاری جز خدا نمی‌یابند، آنان با تمام خلوص می‌گویند که اگر از این وضع سخت و بحرانی نجات یابند شاکر خدا شده و دیگر بنده غیر نمی‌شوند؛ اما تنها شماری اندک هستند که پس از نجات، به قول و وعده‌شان به خدا عمل می‌کنند.

جوامع انسانی است. در این موارد برخی از مسلمانان، وقتی در شرایطی قرار می‌گیرند که همه راه‌ها بن‌بست است و همه بلایا ناگهان بر آنان آوار می‌شود، به سوی خدا می‌روند و مخلصانه او را می‌خوانند و خدا پس از توفان بلایا، کشتی توفان زده زندگی آنان را به ساحل نجات می‌رساند و دوباره آرامش را به زندگی‌شان باز می‌گرداند.

این افرادی که در زمان بحران بلایا و احاطه کامل آن، دستت به دامن خدا شدند و مخلصانه دعا کردند، خود به دو دسته تقسیم می‌شوند: شاکرانی که در قول و فعل شکرگزار هستند؛ و ناسپاس‌هایی که اصلا دوران

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در روز رستاخیز، عاملی مهم و زمینه‌ساز رعایت تقوا می‌داند. این بدان معناست که اگر کسی نسبت به پلیدی‌ها و زشتی‌های عقلمانی و شرعی پرهیز دارد، از آن روستت که به رستاخیز و حشر در روز قیامت باور دارد و در زندگی روزانه خویش متوجه این مسئله است.

بنابراین می‌توان گفت که دوری شخص از تکبر و باطنی و خودداری وی از استتکبار ظاهری، به سبب توجه به حشر و رستاخیز می‌باشد، چنان‌که خداوند در آیه ۱۷۲ سوره نساء به شکلی این مطلب را مورد تأیید و امضا قرار داده است.

انسان باورمند و متوجه به حشر و رستاخیز، چون ربوبیت خداوندی و قدرت وی بر معاد را پذیرفته است؛به آسانی در مسیر دین و آموزه‌های دین گام بر می‌دارد. خداوند در آیه ۲۴ سوره انفال توجه انسان‌ها به حشر را زمینه‌ساز گرایش آنان به خدا و اجابت دعوت‌های الهی معرفی می‌کند که تبیین می‌کند که چگونه چنین باور و توجهی موجب می‌شود که شخص در برابر دعوت الهی و رسول او واکنش مثبت و سازنده‌ای از خود نشان دهد و در برابر پروردگار تسلیم محض باشد.(انعام آیه ۷۱ و ۷۲)

توجه به حشر موجب می‌شود تا شخص نسبت به معبودان دیگر بیزاری پیدا کند و در مقام الوهیت جز بهپرستش خداوند توجه نیابد. بنابراین می‌توان گفت که باورمندی به حشر همگانی در روز قیامت، زمینه‌ساز دوری از شرک و گرایش به توحید می‌باشد. چنین تفکر توحیدی می‌تواند آثار خود را در زندگی بشری بروز دهد. این‌گونه است که شخص نسبت به آموزه‌های وحیانی واکنش مثبت نشان می‌دهد و از گناهانی که خداوند از آنها پرهیز داده، اجتناب می‌کند.(مجادله آیه ۹) چنان‌که همین توجه زمینه‌ساز اجتناب از نافرمانی نسبت به پیامبر(ص) می‌شود.(همان)

از دیگر آثار و کارکردهای توجه به حشر، عمل به همه آموزه‌های الهی و نبوی در دو شکل امر و نهی می‌باشند. به این معنا که توجه به حشر هم می‌تواند موجب شود تا شخص از گناه پرهیز کند و نسبت

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در روز رستاخیز، عاملی مهم و زمینه‌ساز رعایت تقوا می‌داند. این بدان معناست که اگر کسی نسبت به پلیدی‌ها و زشتی‌های عقلمانی و شرعی پرهیز دارد، از آن روستت که به رستاخیز و حشر در روز قیامت باور دارد و در زندگی روزانه خویش متوجه این مسئله است.

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در روز رستاخیز، عاملی مهم و زمینه‌ساز رعایت تقوا می‌داند. این بدان معناست که اگر کسی نسبت به پلیدی‌ها و زشتی‌های عقلمانی و شرعی پرهیز دارد، از آن روستت که به رستاخیز و حشر در روز قیامت باور دارد و در زندگی روزانه خویش متوجه این مسئله است.

صفحه ۷

یک‌شنبه ۲۹ مرداد ۱۴۰۲

۳ صفر ۱۴۴۵ – شماره ۲۳۳۲۷۶

حشر توجه می‌دهد تا آدمی را در روز رستاخیز، عاملی مهم و زمینه‌ساز رعایت تقوا می‌داند. این بدان معناست که اگر کسی نسبت به پلیدی‌ها و زشتی‌های عقلمانی و شرعی پرهیز دارد، از آن روستت که به رستاخیز و حشر در روز قیامت باور دارد و در زندگی روزانه خویش متوجه این مسئله است.

چراغ راه

لزوم نبی از منکر از نگاه امام حسین(ع)

قال الامام الحسین(ع): «لا ینبئی نفس مومنه تری من یعیی الله فلا تنکر».

امام حسین(ع) فرمود: برای مومن شایسته نیست که ببیند کسی خدا را معصیت می‌کند و از آن جلوگیری و نهی نکند.^(۱)

۱- کنزالعمال، ج ۳، ص ۸۵

حکایت خوبان

حفظ حرمت کعبه

و حرکت به سوی شهادت

«باهره ازدی» در منزل بین‌راهی ثعلبیه به حضور امام حسین(ع) رسید و عرض کرد: ای پسر پیامبر خدا! چه چیزی تو را از حرم خدا و حرم رسولش بیرون نمود؟ حضرت فرمود: وای بر تو ای باهره! همانا بنی‌امی اموالم را به غارت بردند، و من صبر پیشه سناختم، حرتم را هتک کردند، و من صبر کردم، و آخر خواستند (در حرم امن الهی) خونم را بریزند که از دستشان گریختم. (میباد خونم داخل حرم ریخته شود) ولی به خدا سوگند، گروه ستمگر آخرالامر خون مرا خواهند ریخت، و خدا به سبب این ظلم، لباس ذلت را بر تشنان خواهد پوشاند و شمشیر برنده‌ای را بر آنان مسلط خواهد کرد.^(۱)

۱- الفتوح، ابن اثم کوفی، ج ۵، ص ۷۱

پریش و پاسخ

ویژگی‌های شخصیتی مردم کوفه(۲)

پریش:

مردم کوفه به‌طور کلی، چه ویژگی‌های شخصیتی و روانی داشتند که این چنین در مقابل امام حسین(ع) رنگ عوض کرده و مواضع خود را تغییر دادند؟

پاسخ:

در برخی نخست پاسخ به این سؤال به دو ویژگی از شخصیت روحی و روانی کوفیان ششامل: ۱- نظام ناپدیدسی ۲- دنیاطلبی به نحو اجمال اشاره کردیم. اینک در بخش پایانی دنباله مطلب را بی می‌گیریم.

از این رو تجمع عده‌ای از شیعیان مخلص به رهبری سلیمان ابن صرد خزاعی و پیشنهاد دعوت از امام حسین(ع) و تشکیل حکومت در کوفه، به سرعت از سوی کوفیان، مورد استقبال قرار گرفت. زیرا احتمال پیروزی و تشکیل حکومت را قوی می‌دانستند. کوفیان، حتی پس از ورود عبیدالله به کوفه، امید پیروزی را از دست ندادند. از این جهت، تعداد فراوانی از آنها، به همراه مسلم در محاصره قصر عبیدالله شرکت کردند، و هنگامی که احساس خطر نمودند، به سرعت به نهفت گناره‌های کرده و مسلم وهانی را به دست عبیدالله سپردند. این احساس خطر، هنگامی شدت گرفت که شایعه حرکت سپاه شام از سوی طرفداران عبیدالله در میان مردم، پخش شد. البته ترس از سپاه شام را نیز می‌توان معلول دنیاطلبی مردم کوفه به شمار آورد.

۳- تابع احساسات بودن

با مطالعه مقاطع مختلف تاریخ کوفه، می‌توانیم تابع احساس بودن اهالی آن را مشاهده نماییم. علت اصلی این ویژگی شخصیتی کوفیان را می‌توان در عدم رسوخ ایمان در قلب‌های آنان و شناخت عمیق از آموزه‌های وحیانی اسلام دانست و طبیعاً از افراد و قبایلی که با دین عظمت و شوکت اسلام به آن پیوستند، و برای دنیاوی خود به جنگ رفتند، انتظاری جز این نمی‌توان داشت. شاید معروف شدن کوفیان به نیرنگ‌بازی، فریبکاری و بی‌وفایی، تا جایی که به ظهور مثل‌هایی مانند: اغدر من کوفی (فریبکارتر از کوفی) یا «الکوفی لایوفی» (کوفی وفا ندارد)، انجامیده، نیز ناشی از همین ویژگی احساساتی بودن آنها باشد.

۴- پر خاشاکی و خشونت

نظامی بودن شهر کوفه و پدید آمدن فرصت‌های متعدد برای جنگیدن، روحیه‌ای خاص و پرخاشگرانه توأم با خشونت به آنان داده بود. زیرا آنان مغرور و سرمست از قدرت نظامی و فتوحات خویش، در برابر هر تحولی پر خاش کرده، با شورشگری و خشونت درصدد بازپایی هویت خویش و به دست آوردن منافع خود بودند. چرا که اساسا این روحیه نظامی‌گری و پرخاشگرانه ریشه در تاریخ شکل‌گیری کوفه دارد. این شهر در سال هفده هجری، به فرمان عمر، خلیفه دوم و به دست سعدیان ابی‌وقاص، به منظور تشکیل یک پادگان بزرگ نظامی جهت ساماندهی نیروهای نظامی برای گسترش هرچه بیشتر فتوحات اسلامی شکل گرفت، به همین دلیل موقعیت ویژه شهر کوفه در صدر اسلام، شمار قابل توجهی از سران قبایل، فرماندهان بزرگ نظامی و جنگجویان زبده، در این شهر ساکن بودند، ولذا طبیعی بود که روحیه نظامی‌گری و پرخاشگرانه در این جامعه نهادینه شده باشد.

۵- قبیله‌گرایی

یکی از بزرگ‌ترین آفات جوامع عربی در صدر اسلام، روحیه قبیله‌گرایی در میان آنان بود که مانع پذیرش حق و آموزه‌های وحیانی اسلام می‌گردید. قبیله‌گرایی حاکم بر عراق و جزیره‌العرب در کوفه نیز نمود داشت و افراد قبیله، به رئیس قبیله خویش، از رئیس حکومت وابسته بودند. از سوی دیگر سیاستمدارانی همچون معاویه و ابن‌زبایاد، با تطمع رؤسای قبایل از توانایی آنان بر ضد امامان شیعه سوءاستفاده می‌کردند و مردم را به مخالفت و دشمنی با امام حسین(ع) و اهل بیت(ع) می‌کشاندند!

سلوک عارفانه

پیوند روحی با امام حسین(ع)

جهان را اصلاح خواهد کرد

گریه بر شهید، شرکت در حسانه او و هماهنگی با روح او و موافقت با نشاط او و حرکت در موج او است… امام حسین(ع) به واسطه شخصیت عالقدرش، به واسطه شهادت قهرمانانه‌اش مالک قلب‌ها و احساسات صدها میلیون انسان است. اگر کسانی که بر این مخزن عظیم و گراقتدر احساسی و روحی گمراه شدند، یعنی رهبران مذهبی، بتوانند از این مخزن عظیم در جهت هم‌شکل‌کردن و هم‌رنگ‌کردن و هم‌احساس کردن روح‌ها با روح عظیم حسین بهره برداری صحیح کنند جهان اصلاح خواهد شد.^(۱)

۱- نهضت حسینی، شهید مرتضی مطهری(ره)، بینش مطهر، ص ۱۷۰

صفحه معارف روز‌های: یک‌شنبه، یک‌شنبه و پنج‌شنبه منتشر می‌شود
تلفن‌های مستقیم: ۳۳۹۶۱۹۹۱ – ۳۳۲۲۲۱ – ۳۵۲۰۲۲۲۱
Maarefkayhan@Kayhan.ir